

Grønlandsk kulturs skæbne i det nye Grønland

Artikel af Frederik Nielsen

Tidsskriftet Grønland 1957

I årenes løb har vi så at sige allesammen ladet vor røst lyde for at sige, at der måtte gøres noget for det grønlandske folk, især for at højne dets materielle kår. Det folk, som en af vore digtere ønsker „en mere menneskeværdig tilværelse“, måtte have hjælp. Ønskerne herom har de danske myndigheder efterkommet, og i en længere årrække har man ydet mange penge til moderniseringen af Grønland.

Men vi har dog samtidig også råbt om og forlangt oplysning, bedre undervisning i skolerne—kultur, men hvilken kultur? De fleste tænker vel i denne forbindelse på indførelsen af europæisk, nærmere betegnet dansk kultur, som grønlænderne da heller ikke kan undvære, når udviklingen skal foregå på europæisk vis. Under al denne råben og skrigen om indførelse af dansk kultur har man vistnok ikke fået tid til at tænke på, om der endnu skulle være noget, der hedder en oprindelig eskimoisk eller grønlandsk kultur, og hvis dette var tilfældet, om det så ikke var et forsøg værd, ikke alene at søge at bevare denne kulturarv, men også at udvikle den, inden den måske bliver

kvalt af andre kulturstrømninger ude fra. Måske har vi været for ensidige i vore kulturelle krav.

Har eskimoerne eller grønlænderne en oprindelig kultur? I så fald, hvordan er den, hvori består den? Er det nødvendigt at søge at udvikle denne kultur til gavn for det grønlandske folks fremtid?

Forskere og videnskabsmænd har talt og skrevet så meget om den oprindelige eskimoiske kultur, at det er blevet en uomtvistlig kendsgerning, at hint naturfolk havde en særegen og høj kultur. Man har behandlet denne kultur i alle dens former, lige fra de åndelige frembringelser til fangstteknik og daglig væremåde. Om denne oprindelige eskimoiske kultur har udløbere i det nye Grønland, om den endnu har betydning for det grønlandske folk, og om der skulle være opstået en anden kultur, der kan betegnes som den grønlandske, det er der for mig ingen tvivl om.

En ting står fast for mig, og det er, at vi grønlændere gennem det grønlandske sprog kan holde forbindelsen vedlige med vore eskimoiske forfædre. Sproget er et fast og meget betydningsfuldt for-

bindelsesled, bevaret næsten uændret gennem tidernes omskiftelser. Sproget er et udtryk for vor eskimoiske kultur, det har bundet, og det binder stadig de eskimoiske stammer sammen, så de udgør en enhed, men sprogets betydning som bindeled kunne have været større, hvis der havde været større samkvem mellem de forskellige eskimostammer.

Det eskimoiske sprog er blevet bevaret og udviklet på forskellig vis hos de forskellige eskimostammer og det kan ikke undre nogen, at sproget netop har nået sin højeste udvikling i Grønland. Herfor kan vi takke Danmarks sprogpolitik i Grønland og de danske sprogforskere. Det er vor opfattelse og overbevisning, at grønlænderne netop i betragtning af sprogets stade vil fortsætte med bestræbelserne på at bevare og udvikle det. Der er i dag en udbredt interesse i selve Grønland for vort sprog, og så blandt en del unge grønlændere, og det er et godt tegn.

Er det ikke synd og skam, at det eskimoiske sprog nærmer sig sin undergang i Alaska, det land, som vi ellers kunne tænke os et vist samarbejde med i den paneskimoiske bevægelse? Jeg kender desværre ingen udveje til at hindre denne sprog-undergang i Alaska, men var det ikke en god ide at invitere nogle unge mennesker derfra til sprogstudier og kursus under besøg i Grønland? Når jeg fremhæver betydningen af at bevare og udvikle det eskimoiske sprog, har jeg nemlig svært ved udelukkende at tænke på Grønland, jeg vil gerne som beundrer af de gode fælleseskimoiske traditioner, at man skulle drage alle de eskimoiske stammer med ind i arbejdet. I denne for-

bindelse kunne det interessere mig at vide, om dette problem har været berørt under amerikanistkongressen i København i sommer.

I sproget har vi grønlændere en virkelig kulturtradition, fordi det har vist sig at være et levedygtigt sprog med muligheder for stadig udvikling, og efter min opfattelse har vort sprog større elasticitet, end de fleste vil mene. Det er jo ikke blot det sprog, som vore forfædres sagnfortællere og digtere benyttede sig af, det er også det sprog, som bruges af grønlandske skribenter og digtere af i dag, og det er tillige midlet, gennem hvilket vi kan nå ud til vore eskimoiske stammefrænder, og de til os.

Behøver grønlænderne så ikke at lære det danske sprog eller et andet sprog, fordi de ejer et så enestående sprog selv? Min opfattelse herom er vistnok kendt, jeg bryder mig ikke om en blåøjet og upraktisk nationalisme. Selvfølgelig skal grønlænderne lære det danske sprog og det til fulde. Et lille folk har ikke råd til at nøjes med sit eget sprog, hvor godt det så end er. For mig står det klart, at vi grønlændere bør være dobbeltsprogede, og det kunne jeg også unde andre eskimoiske stammer.

Jeg nævnte før, at vore forfædres sagnfortællere og digtere anvender det eskimoiske sprog. Disse navnløse eskimoer har skabt sagn og digte uden pergament, papir og skrivematerialer, og gennem generationer uden ret store ændringer. Nogle af sagnene, sagde Knud Rasmussen, står i kvalitet på samme højde som de islandske sagaer. Kan sådanne litterære frembringelser skabes af et folk uden åndelig kultur?

*Åndemaneren Ajukutok fra Angmagssalik.
Fot.: Th. N. Krabbe, 1908. Nationalmuseet, Etnografisk Samling.*

Takket være nogle gode danske forskere og videnskabsmænd er disse kulturskatte blevet nedskrevet og oversat til dansk, og en del heraf er også udgivet på grønlandsk.

Hvordan er så interessen i Grønland for disse kulturskatte? Det har altid glædet mig at konstatere, at udgiverne af „Atuagagdliutit“ lige fra 1861 har forstået at værdsætte sagnlitteraturen, og ikke så få grønlandske sagn, navnlig de kortere, er blevet trykt i dette blad. Det har været pudsigt at lægge mærke til, at når grønlænderne skrev i „Atuagagdliu-

tit“ om almindelige emner, så var de forsigtige i deres udtryksform, de holder sig fra de mere profane og benytter sig ofte af religiøse udtryk; men når det drejer sig om at gengive sagnene, så holder de sig til den originale sprogtone og de oprindelige udtryksmåder, skønt de nu og da kunne siges at være noget vovede. Det er jo bl. a. på denne måde, altså gennem vore blade, at sagnene i deres oprindelighed og originalitet kan gives videre til eftertiden.

Det har også glædet mig at konstatere, at der nu findes en del mennesker i Grøn-

TUUMARSI

Frederik Nielsens roman »Tuumarsi« fra 1934, som på forfatterens 75 års fødselsdag i år udkom på dansk i Det grønlandske Selskabs særskrift nr. 24. Bogen er en realistisk skildring af livet i en vestgrønlandsk fangerbygd i midten af sidste århundrede. Romanen koster 40 kr. incl. moms.

land, der har nedskrevet sagn og kultur-minder, som er blevet fortalt til dem af de sidste fortællere; dette har de skrevet ned enten af ægte interesse eller også som tidsfordriv. Hvis sådanne private optegnelser kan erhverves, samles og ud-gives, vil den eskimoisk-grønlandske li-teratur kunne forøges og beriges i bety-delig grad. I det hele taget ville det være godt om hele den eksisterende grønland-ske litteratur kunne blive udgivet på grøn-landsk. Materialet har man fortrinsvis her i Danmark, opbevaret i arkiver. Man må gerne beholde og opbevare dette materi-

ale her i Danmark, hvor det utvivlsomt kan ske på mest betryggende måde; vi skal ikke lave politisk uro ud af dette, når bare vi kan få det udgivet på grønlandsk i sin helhed. Jeg håber inderligt, at dette ønske engang må blive opfyldt.

Har da den eskimoiske sagnlitteratur værdi for nutidens grønlandere? I det tilsyneladende åndsforladte Grønland, langt fra digternes og musernes oprin-delige paradisiske opholdssted, findes forfattere såvel som digtere, især det sidste, som ikke er herrer i åndernes rige, men trofaste tjenere af deres folk, tro mod deres milieu og hjemstavn. In-gen tjener penge ved forfatterskab eller digterkunst i Grønland, ingen af dem er på finansloven, og mulighederne for ud-givelse af deres præstationer er kun rin-ge. Men de har det sådan, at de ikke kan lade være med at producere, det ligger dem i blodet som en tradition fra for-fædrene. At der er motiver nok for digt-ning, og at der er poesi i selve landet, det har digteren Hendrik Lund udtrykt med ordene: „Sandelig har paradiset afglans på hele jorden.“ Det er disse forfattere og digtere, som gerne skulle kunne hen-te inspiration fra forfædrenes litteræ-re frembringelser. Det er beklageligt, at dette kun lader sig gøre i begrænset grad, også fordi den danske litterære påvirk-ning har været og stadig er for kraftig. En årsag hertil er naturligvis, at grøn-landske skribenter har fået deres ud-dannelse dels i Danmark og dels i dansk påvirkede læreanstalter. Der er imidler-tid inspiration nok at hente for de unge og den kommende generation i forfædre-nes frembringelser, og Danmark er jo stillet på selvsamme måde. Læser man

endvidere den islandske sagastil, så fristes man til at forsøge sig i grønlandsk sagnstil for at vise, at også vi har originale og smukke beretninger.

Grønlænderne er de eneste eskimoer, der har præsteret en selvstændig litteratur. Sagndigtningen gik i stå ved europæeres ankomst til landet, formentlig standset ved indførelse af en anden livsopfattelse. Vi må betragte dette som en almindelig åndelig nedgangsperiode. Men de gode grønlændere har haft svært ved at lade være med at skabe noget; de fortsatte med at genfortælle danske fortællinger i eskimoisk sagnstil. Denne periode varede dog ikke længe.

Den nuværende grønlandske digtning begyndte som et forsøg på salmedigtning, kun meget lidt original og uden at sætte spor. Først efter 1900 kunne man spore den originale digtning, som i årene herefter udvikledes. Den er kvalitativ og kvantitativ sådan, at den må betegnes som en betydenede faktor i det grønlandske kulturliv. Den, der vil sætte sig ind i den grønlandske psyke, må også kende noget til grønlandsk digtning. Desværre tyder nu noget på, at den grønlandske digtning er ved at gå i stå; de afdøde digtere savner afløsere, eller er det den materialistiske indstilling, et af det nye Grønlands mest iøjnefaldende kendetegn, der er ved at få overhånd?

Grønlands prosa har ikke så stor bestandighed og originalitet. De fleste bøger trykt på grønlandsk, er da også oversættelser, men alligevel skulle der være muligheder for udvikling af et selvstændigt og særpræget forfatterskab.

Man håber i Grønland, at vor digtning vil få mulighed for at blive kendt

her i Danmark, svarende til f. eks. den antologi af færøske digte, som foreligger på dansk. I hvert fald står dette ønske på min ønskeliste, for herved ville interesserede danske få en ny mulighed for et indblik i en form for grønlandsk kulturliv. I det hele taget gøres der for lidt for at gøre grønlandske kulturværdier kendt i Danmark, vi synes at danskerne godt kunne fortjene dette.

Jeg kunne også have lyst til at omtale andre udtryk for grønlandsk kultur, især de kunstneriske. Malerkunsten har haft og har stadig sine dyrkere såvel som tegnekunsten. Efter mit ringe kendskab til disse kunstarter er de af en sådan værdi, at de fortjener en særlig plads i det grønlandske museum, når det engang bliver til virkelighed. Nogle af vore kunstnere er blevet præsenteret for det danske publikum og har fået den fortjente anerkendelse. Træ- og benskæringskunsten er almindelig kendt, og ingen tvivler om værdien af denne oprindelige originale kunstart, i hvert fald hvad angår en række udøvere af faget. Den kunstneriske opfindsomhed har endvidere manifesteret sig i forarbejdningen af klædedragt, redskaber og brugsting, men også her spores tilbagegang. Alligevel vil det næppe være for sent at anspore til interesse til vedvarende og øget indsats.

Det er min opfattelse, at grønlandsk kultur ikke er en frase, men en levedygtig virkelighed, og af en sådan art og i en sådan situation, at der bør gøres noget for at gøre den aktiv. Gøres dette ikke, vil Grønlands gamle kultur komme til at friste en kummerlig tilværelse i den mekaniserede og sækulariserede nytid. Dette er den grønlandske kulturs problem i dag.